

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku

LBI.410.011.03.2016
P/16/045

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Białymstoku
ul. Akademicka 4, 15-267 Białystok
T +48 85 874 81 00, F +48 85 874 81 33
lbi@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/16/045 – Ochrona jakości wód ujmowanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Białymstoku
Kontroler	Janusz Zawirski, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli Nr LBI/14/2016 z dnia 13 kwietnia 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Kolno (dalej „Urząd”).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Józef Wiśniewski, wójt Gminy Kolno od 24 listopada 2014 r. (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

W latach 2013-2016 (I kwartał) Gmina prawidłowo realizowała obowiązki związane z istniejącą strefą ochrony bezpośredniej ujęcia wody w Kumelsku. Przestrzegano także ustanowionych zasad ochrony stref ujęć wody w Zabelu i Janowie, obowiązujących do 31 grudnia 2012 r. Strefy te bowiem były uwzględnione w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dla tych miejscowości oraz w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Stosowano się również do warunków korzystania z wód podziemnych określonych w pozwoleniach wodnoprawnych oraz zapewniono mieszkańcom stały dostęp do informacji o jakości wody przeznaczonej do spożycia. Terminowo i rzetelnie sporządzano coroczne sprawozdania M-06 o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych oraz terminowo przedkładano coroczne wykazy zawierające informacje o ilości pobranej wody podziemnej oraz informacje o wysokości należnych opłat w latach 2013-2015. NIK zauważa jednak, że ww. wykazach nie ujmowano danych dotyczących jakości pobieranej wody podziemnej, co obniżało wartość sprawozdawczą tych dokumentów.

Negatywnie natomiast należy ocenić nierzetelne prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe i przydomowych oczyszczalni ścieków, oraz nieprowadzenie kontroli częstotliwości i sposobu ich opróżniania, co było sprzeczne z postanowieniami art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach². W rezultacie nie egzekwowano od właścicieli nieruchomości prawidłowej realizacji tego obowiązku.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Realizacja zadań wynikająca z ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wody

Opis stanu faktycznego

1.1. Na terenie gminy Kolno zlokalizowane są trzy ujęcia wody na pobór wód podziemnych przeznaczonych do spożycia przez ludzi, których właścicielem jest Gmina. Zgodnie z trzema pozwoleniami wodnoprawnymi, wydanymi przez Starostę Kolneńskiego³, wydajność podziemnych ujęć wody w miejscowości: 1) Kumelsk wynosi: Q_{hmax} (maksymalna wydajność na godzinę) – 60 m³, Q_{dmax} (maksymalna wydajność dobową) – 1.260 m³ (wielkości rocznej nie określono), 2) Zabele: Q_{hmax} – 109 m³/h, $Q_{śred}$ – 684 m³/dobę i Q_{max} rocznie – 354.506 m³/rok oraz 3) Janowo: Q_{hmax} – 50 m³/h, $Q_{śred}$ – 286 m³/dobę i Q_{max} rocznie –

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

² Dz. U. z 2016 r., poz. 250.

³ Wydanymi odpowiednio: 14.11.2006 r., 26.03.2012 r. i 2.09.2014 r.

141.145,5 m³/rok. Pobór wody z sześciu studni głębinowych (po dwie na każde ujęcie) odbywa się na głębokości od 51 do 82 m. (dowód: akta kontroli str. 4-11 i 207)

W latach 2013-2016 (do 30 maja) funkcjonowała strefa ochrony bezpośredniej ujęcia wody w Kumelsku, ustanowiona na mocy decyzji Starosty Kolneńskiego z 20 listopada 2003 r. – wydanej na podstawie art. 52 ust. 1, ust. 2 pkt 1, ust. 3, art. 53 i art. 58 ust. 5 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne⁴. W uzasadnieniu decyzji – wydanej na czas nieokreślony – wskazano, że z analizy dokumentacji hydrogeologicznej obszaru wynika, że nie zachodziła konieczność ustanowienia terenu ochrony pośredniej ujęcia wód podziemnych. Na terenie strefy bezpośredniej zabroniono użytkowania gruntów do celów nie związanych z eksploatacją ujęcia wody. Jednocześnie nakazano: 1) odprowadzanie wód opadowych w sposób uniemożliwiający przedostawanie się do urządzeń służących do poboru wody, 2) zagospodarowanie terenu zielenią, 3) ograniczenie do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych stale przy urządzeniach pobierających wodę oraz 4) szczelne odprowadzanie poza granicę strefy ścieków z urządzeń sanitarnych, służących osobom zatrudnionym na stacji wodociągowej i kontrolowanie sprawności instalacji ściekowej. Nakazano również oznakować strefę tablicą informującą o ujęciu wody i o zakazie wstępu osób nieupoważnionych na teren strefy.

Pozostałe dwa ujęcia wody w Janowie i Zabelu nie posiadały aktualnych stref ochronnych, bowiem wygasły one z dniem 31 grudnia 2012 r., zgodnie z art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o zmianie ustawy – Prawo Wodne oraz niektórych innych ustaw⁵. Dla ujęć tych, Wojewoda Łomżyński – na podstawie art. 58 i 59 ww. ustawy z dnia 24 października 1974 r. Prawo Wodne⁶ – ustanowił odpowiednio 2 sierpnia 1994 r. i 7 stycznia 1998 r. strefy ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m od obudowy studni i oraz strefy ochrony pośredniej o powierzchni kolejno 32,2 ha i 11,1 ha, obejmujące łąki i pola uprawne. Na terenie obydwu stref zakazano wówczas: 1) wprowadzania ścieków do ziemi, 2) stosowania środków ochrony roślin I, II i III klasy toksyczności, 3) lokalizowania wysypisk i wylewisk oraz zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska, 4) lokalizowania cmentarzy i grzebowisk zwierząt oraz nowych ujęć wody. Ponadto nakazano je oznakować tablicami ostrzegawczymi z napisem: „Strefa ochrony pośredniej ujęcia wody”. Wygasłe strefy, o łącznej powierzchni 43,3 ha, stanowiły 0,15% powierzchni gminy (28.222 ha).

(dowód: akta kontroli str. 12-22 i 43-51)

1.2. Dla dwóch ujęć wody w Janowie i Zabelu, których strefa ochrony bezpośredniej i pośredniej wygasła 31 grudnia 2012 r., Wójt Gminy nie występował z wnioskiem o ponowne ich ustanowienie.

Z analizy operatów wodnoprawnych na pobór wód podziemnych w Zabelu i Janowie, dołączonych do wniosków o wydanie pozwoleń wodnoprawnych odpowiednio z 27 lutego 2012 r. i 4 sierpnia 2014 r. wynika, że w operacie dotyczącym podziemnego ujęcia wody:

- w Zabelu, opracowanym w lutym 2012 roku, wskazano, że ujęcie posiada strefy ochrony bezpośredniej i pośredniej, ustanowione decyzją Wojewody Łomżyńskiego z 7 stycznia 1998 r. Gmina nie posiada – opracowanej po 2012 roku – dokumentacji (w tym hydrogeologicznej) uzasadniającej brak potrzeby ustanowienia terenu ochrony bezpośredniej i pośredniej dla tego ujęcia;
- w Janowie, opracowanym w lipcu 2014 roku, wskazano, że *nie przewiduje się ujemnego oddziaływania na środowisko na skutek zamierzonego korzystania z wód podziemnych oraz zrzutu oczyszczonych ścieków z płukania filtrów odżelaziających do rowu melioracyjnego*. Ponadto wskazano, że w sprawie ewentualnego ustanowienia nowej strefy ochronnej ujęcia wody dla potrzeb wodociągu wiejskiego w Janowie należy wystąpić z wnioskiem do dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Warszawie. (dowód: akta kontroli str. 23-42)

Wójt Gminy wyjaśnił, że *dotychczas nie występowałem o ustanowienie stref ochrony bezpośredniej dla ujęć wody w Zabelu i Janowie oraz nie opracowywałem aktualnej*

⁴ Dz. U. z 2015 r. poz. 469 ze zm. Ustawa zwana dalej „ustawą Prawo wodne”.

⁵ Dz. U. Nr 32, poz. 159, ze zm.

⁶ Dz. U. Nr 38, poz. 230 ze zm. Ustawa uchylona z dniem 1.010.2002 roku.

dokumentacji hydrogeologicznej, ponieważ ujęcia te znajdują na ogrodzonym terenie stacji uzdatniania wody w tych miejscowościach, co sprawia że praktycznie nie ma możliwości wprowadzenia na ich teren zanieczyszczeń, które mogłyby przedostać się do wód podziemnych. Natomiast niewystępowanie dla tych ujęć o ponowne ustanowienie stref ochrony pośredniej wynikało z faktu, że – w mojej ocenie – nie było takiej konieczności, gdyż pobór wody następuje na dużej głębokości, co praktycznie wyklucza możliwość przedostania się czynników szkodliwych z okolicznych łąk i gruntów rolnych, co potwierdzają systematycznie przeprowadzane badania jakości pobieranej wody. Jednocześnie nadmieniam, że obecny zapis w art. 51 pkt 1 ustawy Prawo Wodne mówiący o dobrowolności utworzenia stref ochronnych ujęć wody, pozostawia decyzję co do konieczności ich utworzenia wyłącznie właścicielowi ujęcia. Ponadto wyjaśniam, że w obowiązujących planach zagospodarowania przestrzennego dla wsi Zabiele i Janowo z 2006 roku wyszczególniono wszystkie nakazy i zakazy związane z ochroną tych ujęć, które są przestrzegane – co zapewnia właściwą ochronę tych terenów.

(dowód: akta kontroli str. 52-53)

1.3. Gmina prawidłowo realizowała obowiązki dotyczące terenu ochrony bezpośredniej ujęcia wody w Kumelsku, o których mowa w art. 53 ust. 1-3 ustawy Prawo wodne. I tak:

- teren ujęcia wody, obejmujący m. in. strefę ochrony bezpośredniej o promieniu 8 m od każdej z dwóch studni głębinowych, był właściwie ogrodzony i obsługiwany przez jednego pracownika Urzędu. Na bramie wjazdowej umieszczono tablicę informacyjną o treści „Teren ochrony bezpośredniej ujęcia wody podziemnej. Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”, zgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 maja 2004 r. w sprawie wzorów tablic informacyjnych o strefie ochronnej ujęcia wody⁷. Terenu ujęcia nie wyposażono w dodatkowe zabezpieczenie przed możliwością wejścia osób niepowołanych,
- grunty wokół ujęcia wody oraz strefy bezpośredniej o łącznej powierzchni 2.275 m² były porośnięte trawą i tym samym użytkowane zgodnie z celami związanymi z jego eksploatacją,
- wody opadowe były odprowadzane w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody,
- ścieki z umywalki znajdującej się w budynku stacji uzdatniania wody (brak WC) – odprowadzane były do sieci kanalizacyjnej, a następnie do rowu melioracyjnego zlokalizowanego w odległości około 250 m od granicy ujęcia wody.

(dowód: akta kontroli str. 54-68)

1.4. Gmina, pomimo wygaśnięcia z dniem 31 grudnia 2012 r. stref ochrony bezpośredniej i pośredniej ujęcia wody w Zabelu i Janowie, utrzymywała uprzednio obowiązujące standardy zabezpieczeń tych ujęć, odnoszące się do stref bezpośrednich. Tereny obydwu ujęć (o powierzchni odpowiednio: 2.950 m² i 2.890 m²), obejmujące m. in. były strefy ochrony bezpośredniej o promieniu 10 m od każdej studni głębinowej, były właściwie ogrodzone. Na bramach wjazdowych umieszczono tablice informacyjne zgodne z wymogami ww. rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 24 maja 2004 r. (obydwu ujęć nie wyposażono w dodatkowe zabezpieczenia). Grunty wokół ujęć wody i omawianych stref były porośnięte trawą, a wody opadowe odprowadzano powierzchniowo, w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody. Natomiast ścieki bytowe, z budynków stacji uzdatniania wody – odprowadzane były do zbiorników bezodpływowych, a następnie wozami asenizacyjnymi do miejskiej oczyszczalni w Kolnie. Tereny wokół ujęcia wody w Janowie były wykorzystywane rolniczo (łąki i grunty orne), natomiast na obszarze byłej strefy pośredniej ujęcia wody w Zabelu znajdowało się siedem budynków mieszkalnych oraz karczma, podłączonych do sieci wodociągowej. Brak ustanowienia terenu ochrony bezpośredniej ujęcia wody w Zabelu i Janowie powoduje, że pozostawione oznakowanie i zakaz wstępu osobom nieupoważnionym nie znajdują podstawy prawnej.

(dowód: akta kontroli str. 54-68)

⁷ Dz. U. Nr 136, poz. 1457 ze zm.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

Opis stanu
faktycznego

1.5. W latach 2013-2016 (do 31 marca), Urząd nie był kontrolowany w zakresie realizacji zadań związanych z wypełnianiem obowiązków dotyczących stref ochrony ujęć wodnych dla ludzi do celów spożywczych. (dowód: akta kontroli str. 69-79)

W działalności Urzędu w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Urzędu mające na celu zapewnienie ochrony ujęć wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi.

2. Zapobieganie lub ograniczenie negatywnego wpływu źródeł zanieczyszczenia środowiska na jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

2.1. Gmina w postępowaniach dotyczących planowania przestrzennego uwzględniała potrzebę ochrony ujęć wody w Kumelsku, Zabelu i Janowie.

W obowiązujących dokumentach planistycznych, sporządzonych w latach 2002-2006, tj.:

- a) w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania, przestrzennego przyjętego uchwałą Rady Gminy z 28 czerwca 2002 r., uwzględniono dane techniczne o wszystkich ww. trzech ujęciach wody, z uwzględnieniem danych o strefach ochronnych, ujętych w pozwoleniach wodnoprawnych i decyzjach ustanawiających te strefy (opisanych w pkt. 1.1. niniejszego wystąpienia pokontrolnego). Dokument ten nie wymagał uzyskania pozytywnej opinii dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej, ponieważ był sporządzony na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym⁸, która tego obowiązku nie przewidywała;
- b) w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego dla wsi Zabiele i Janowo⁹, w części graficznej, określono tereny strefy ochrony pośredniej, a w części opisowej – zasady ochrony środowiska na tych terenach, wynikające z decyzji Wojewody Łomżyńskiego o ich ustanowieniu z 7 stycznia 1997 r. i 2 sierpnia 1994 r. Plany te, wraz ze sporządzonymi prognozami oddziaływania na środowisko, zostały pozytywnie (bez uwag) zaopiniowane 12 stycznia 2006 r. przez Wojewodę Podlaskiego, stosownie do zapisów art. 381 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska¹⁰ oraz 6 i 19 stycznia 2006 r. przez Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Białymstoku. (dowód: akta kontroli str. 80-110)

W związku z brakiem planu zagospodarowania przestrzennego dla miejscowości Kumelsk, Wójt Gminy, w okresie objętym kontrolą, wydał osiem decyzji o warunkach zabudowy dla obiektów zlokalizowanych w tej miejscowości. Wszystkie obiekty zaplanowano na nieruchomościach oddalonych od granic bezpośredniej strefy ochrony ujęcia wody w odległości od 70 m do 1.055 m. Zatem nie obowiązywały na nich zakazy i nakazy wynikające z ustanowienia bezpośredniej strefy ochrony ujęcia wody w Kumelsku.

(dowód: akta kontroli str. 111)

2.2. W latach 2013-2016 (I kwartał) w Urzędzie przeprowadzono 45 postępowań w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, o których mowa w art. 71 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko¹¹, z tego dziewięć usytuowanych w miejscowości: Kumelsk, Janowo i Zabiele. Wszystkie postępowania zakończyły się wydaniem przez Wójta Gminy Kolno ww. decyzji, stwierdzających brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko. Przed ich wydaniem, uzyskano opinie Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Kolnie i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Białymstoku, a następnie wydano postanowienia o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko w trybie art. 63 ust. 2 uuios¹¹. Żadne z dziewięciu przedsięwzięć, dla których wydano decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach nie były zlokalizowane na terenach wygasłej strefy ochrony pośredniej ujęć wody w Janowie i Zabelu o powierzchni odpowiednio 32,2 ha i 11,1 ha oraz w odległości do 100 m od terenu strefy bezpośredniej

⁸ Dz. U. z 1999 r., poz. 139, ze zm. Ustawa uchylona z dniem 11 lipca 2003 r.

⁹ Przyjętych uchwałami Rady Gminy odpowiednio z dnia 28 kwietnia i 19 maja 2006 roku.

¹⁰ Dz. U. z 2016 r., poz. 672.

¹¹ Dz. U. z 2016 r. poz. 353. ustawa zwana dalej „uuios”

ujęcia wody w Kumelsku. Tym samym, lokalizacja omawianych przedsięwzięć nie naruszała zasad związanych z zabezpieczeniem tych ujęć przed ewentualnym, niekorzystnym ich oddziaływaniem na czystość pobieranych wód do celów spożywczych. Najbliższym zlokalizowanym przedsięwzięciem od:

- strefy bezpośredniej ochrony ujęcia wód w Kumelsku była budowa budynku inwentarskiego ze zbiornikiem na płynne odchody zwierzęce pod tym budynkiem oraz zbiornikiem na ścieki sanitarne o pojemności 20 m³, oddalona od jej granic o 227 m,
- byłej strefy pośredniej ochrony ujęcia wody w Janowie i Zabelu była odpowiednio rozbudowa budynku inwentarsko-gospodarczego wraz ze zbiornikiem na płynne odchody zwierzęce o pojemności do 500 m³ oraz budowa budynku inwentarsko-składowego, oddalonych o kolejno 1.510 m i 1.370 m.

(dowód: akta kontroli str. 112-128)

2.3. Gmina Kolno nie posiada na swoim terenie żadnego odcinka sieci kanalizacji sanitarnej. Mieszkańcy korzystają z bezodpływowych zbiorników na nieczystości ciekłe lub z przydomowych oczyszczalni ścieków. Zgodnie ze złożonymi przez mieszkańców deklaracjami na odbiór śmieci, na terenie gminy jest 1.816 gospodarstw domowych, w których zameldowano 9.036 osób według stanu na dzień 31 grudnia 2015 roku. W prowadzonej przez Urząd ewidencji zarejestrowano 697 zbiorników bezodpływowych wraz z określeniem ich pojemności (od 0,3 do 200 m³) oraz cztery przydomowe oczyszczalnie funkcjonujące w 583 gospodarstwach domowych, zamieszkałych przez 2.419 osób, tj. 26,8% ogółu populacji gminy. Na terenie bezpośredniej strefy ochrony w Kumelsku i pośredniej w Janowie nie były zlokalizowane żadne gospodarstwa domowe. Natomiast na terenie strefy pośredniej w Zabelu znajduje się siedem budynków mieszkalnych oraz karczma. Obiekty te nie są ujęte w ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni. W gminie nie prowadzono kontroli liczby istniejących zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków i tym samym nie egzekwowano od właścicieli nieruchomości okresowego ich opróżniania, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach¹². Z kwartalnych sprawozdań złożonych przez podmioty, które otrzymały od Wójta Gminy zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych wynika, że w:

- 2013 roku jedno przedsiębiorstwo wywiozło z 76 gospodarstw 1,5 tys. m³ ścieków, tj. 0,5% objętości wody wprowadzonej do sieci wodociągowej z trzech ujęć wody w Kumelsku, Janowie i Zabelu (296,5 tys. m³),
- 2014 roku dwa przedsiębiorstwa wywiozły z 98 gospodarstw 2,4 tys. m³ ścieków, tj. 0,8% objętości wody wprowadzonej do sieci wodociągowej (304,1 tys. m³),
- 2015 roku jedno przedsiębiorstwo wywiozło z 86 gospodarstw 1,7 tys. m³ ścieków, tj. 0,5% objętości wody wprowadzonej do sieci wodociągowej z trzech ujęć wody w Kumelsku, Janowie i Zabelu (326,2 tys. m³).

(dowód: akta kontroli str. 129-143 i 238-239)

2.3.1. Na terenie stref ochrony ujęć wody w Kumelsku, Janowie i Zabelu nie ma jakichkolwiek innych studni, w tym studni nieczynnych. Przy czym – jak wykazano w pkt. 1.3. i 1.4. niniejszego wystąpienia pokontrolnego – tereny wokół ujęcia wody w Kumelsku i Janowie były wykorzystywane rolniczo (łąki i grunty orne), natomiast na obszarze byłej strefy pośredniej ujęcia wody w Zabelu, oprócz gruntów rolnych, znajdowała się karczma i siedem budynków mieszkalnych. Gmina na omawianych obszarach nie zidentyfikowała żadnych ognisk zanieczyszczeń wody – co potwierdzają dobre wyniki jakości wód pobieranych z tych ujęć. (dowód: akta kontroli str. 144)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Urzędu, w przedstawionym wyżej zakresie, stwierdzono nieprawidłowość polegającą na nierzetelnym prowadzeniu ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz nieprowadzeniu kontroli częstotliwości i sposobu ich opróżniania, co było sprzeczne z postanowieniami art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. W ewidencji tej bowiem ujęto

¹² Dz. U. z 2016 r., poz. 250.

jedynie 697 zbiorników bezodpływowych znajdujących się w 583 gospodarstwach domowych, tj. zaledwie w 32,1% wszystkich zaewidencjonowanych gospodarstw na terenie gminy (1.816), bez dokumentowania częstotliwości wywozu nieczystości z tych gospodarstw. W rezultacie nie egzekwowano od właścicieli nieruchomości prawidłowej realizacji tego ustawowego obowiązku. W okresie objętym kontrolą udokumentowano jedynie wywóz od 1,5 tys. m³ do 2,4 tys. m³ ścieków rocznie, co stanowiło zaledwie od 0,5% do 0,8% objętości pobranej wody z sieci wodociągowej. Nie posiadano także żadnych danych dotyczących sposobu i częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych z siedmiu budynków mieszkalnych i karczmy, znajdujących się na terenie byłej strefy pośredniej w Kumelsku. (dowód: akta kontroli str. 129-143)

Wójt Gminy wyjaśnił, że z uwagi na stosunkowo niedługi czas mojego urzędowania na tym stanowisku nie zdążyłem jeszcze zająć się tym zaniedbaniem. Jednocześnie nadmieniam, że do końca 2016 roku przeprowadzę wszystkie kontrole w terenie i zaprowadzę aktualną ewidencję zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz będę ewidencjonował coroczną wielkość wywożonych nieczystości ciekłych z zbiorników bezodpływowych. (dowód: akta kontroli str. 52-53)

Ocena cząstkowa

Gmina realizując zadania związane z zapobieganiem i ograniczeniem negatywnego wpływu potencjalnych źródeł zanieczyszczenia środowiska na jakość pobieranej wody do spożycia przez ludzi, nierzetelnie prowadziła ewidencję zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe i przydomowych oczyszczalni ścieków. W rezultacie nie prowadzono kontroli częstotliwości i sposobu ich opróżniania oraz nie znano wielkości wywożonych ścieków. Zaniechanie to może mieć negatywne skutki związane z ochroną wód podziemnych, w przypadku odprowadzania ścieków bytowych bezpośrednio do gruntu przez właścicieli gospodarstw.

3. Przestrzeganie warunków korzystania z wód określonych w pozwoleniu wodnoprawnym na pobór wód

Opis stanu faktycznego

Wszystkie trzy podziemne ujęcia wody w Kumelsku, Zabelu i Janowie posiadały pozwolenia wodnoprawne na pobór wód wydane przez Starostę Kolneńskiego odpowiednio w 2006, 2012 i 2014 roku.

Gmina prawidłowo realizowała obowiązki określone w pozwoleniach wodnoprawnych na pobór wód w Zabelu i Janowie. Analiza zakresu i sposobów eksploatacji tych ujęć, w latach 2013-2015, wykazała, że:

- ilość pobieranej wody (w stanie pierwotnym) maksymalnie na godzinę, średniej na dobę i maksymalnie na rok nie przekraczała wielkości określonych w obydwu pozwoleniach wodnoprawnych i maksymalnie wynosiła dla ujęcia wody: 1) w Zabelu odpowiednio: 29,0 m³/h dla każdej z dwóch studni, 348 m³/dobę i 91.018 m³/rok, 2) w Janowie kolejno: 50 m³/h, 160 m³/dobę i 36.905 m³/rok (przy ustalaniu maksymalnej wydajności studni na godzinę odczytywano kilka razy na dobę czas poboru 1 m³ wody w sekundach, a następnie proporcjonalnie ustalano ile wody pobiera studnia w 3.600 sekund),
- urządzenia do poboru wody (studnie głębinowe) oraz kontroli jej ilości i jakości (wodomierze poboru wody w stanie pierwotnym i podawanej do sieci wodociągowej oraz krany do poboru wody przeznaczonej do badań) były utrzymywane we właściwym stanie technicznym. Odczytu wodomierzy dokonywano każdego roboczego dnia i właściwie zapisywano w ewidencji prowadzonej odrębnie dla każdej studni. Przy czym, dwie studnie w Zabelu pracowały równolegle, a ze studni w Janowie – pobierano wodę na przemian,
- wodę surową poddawano procesowi uzdatniania w stacji uzdatniania zlokalizowanej obok studni głębinowych w Janowie i Zabelu,
- raz na kwartał przeprowadzano pomiary wydajności i poziomu zwierciadła wody w studniach w Zabelu i raz na pół roku w Janowie, które nie wykazały przekroczenia dopuszczalnego poziomu (depresji) zwierciadła wody określonego w pozwoleniu wodnoprawnym i dopuszczalnych wielkości poboru wody,

- u trzech przypadkach uszkodzenia wodomierzy do pomiaru wody w stanie pierwotnym (w lutym i marcu 2015 r. w Zabelu oraz w sierpniu 2014 r. w Janowie) dokonano ich niezwłocznej wymiany,
- nie odnotowano zatrzymania działalności lub awarii urządzeń istotnych dla funkcjonowania ujęć wody i tym samym realizacji zadań wynikających z pozwolenia wodnoprawnego,
- na bieżąco prowadzono cztery książki eksploatacji studni głębinowych ujęcia wody w Zabelu i Janowie oraz ewidencję ilości pobieranej i wprowadzanej do sieci wody.
(dowód: akta kontroli str. 54-68 i 145-157)

3.1. W wydanych pozwoleniach wodnoprawnych na pobór wód podziemnych nie wskazano ujęć rezerwowych.
(dowód: akta kontroli str. 4-11)

W działalności Urzędu w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Gmina, w okresie objętym kontrolą, prawidłowo realizowała obowiązki określone w pozwoleniach wodnoprawnych na pobór wód podziemnych.

4. Wykonywanie obowiązków sprawozdawczo-informacyjnych dotyczących wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Gmina terminowo przedkładała Urzędowi Marszałkowskiemu Województwa Podlaskiego w Białymstoku coroczne wykazy zawierające informacje o ilości pobranej wody podziemnej oraz informacje o wysokościach należnych opłat w latach 2013-2015. Wykazy sporządzano na formularzach określonych w załączniku Nr 3 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 lutego 2014 r. w sprawie wykazów zawierających informacje i dane o zakresie korzystania ze środowiska oraz o wysokościach należnych opłat¹³. Dane zawarte w tych dokumentach dotyczące ilości pobranej wody i wysokościach należnych opłat były zgodne ze stanem faktycznym, ujętym w ewidencji poboru wody w Zabelu, Janowie i Kumelsku – prowadzonej na podstawie odczytów urządzeń pomiarowych. W latach 2013-2015 pobrano z ww. trzech ujęć ogółem odpowiednio: 296.482 m³, 304.119 m³ i 326.174 m³ oraz przekazano na rachunek Urzędu Marszałkowskiego kolejno: 26.899 zł, 28.327 zł i 28.873 zł odpowiednio: 14 lutego 2014 r., 25 lutego 2015 r. i 17 marca 2016 r., tj. w terminach zgodnych z art. 285 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska. Zastosowane w corocznych wykazach stawki za pobór wód podziemnych¹⁴ były zgodne z § 9 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 października 2008 r. w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska¹⁵ i tym samym odpowiadały rodzajowi i przeznaczeniu pobieranej wody oraz zastosowanym metodom jej uzdatniania (stosowano proces odżelaziania). Terminy ich przekazania (do 31 marca następnego roku) były zgodne z dyspozycją zawartą w art. 285 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska¹⁶.
(dowód: akta kontroli str. 158-198)

4.1. Urząd, zgodnie z wymogami art. 30 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej¹⁷, terminowo (do 2 lutego następnego roku) przedkładał do Głównego Urzędu Statystycznego coroczne sprawozdania M-06 o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych za lata 2013-2015. Ilość pobranej przez Gminę wody ww. okresie z trzech ujęć w Kumelsku, Zabelu i Janowie podana w sprawozdaniach (odpowiednio: 296,5 tys. m³, 304,1 tys. m³ i 326,2 tys. m³) była zgodna ze stanem faktycznym, wynikającym z prowadzonej ewidencji. W sprawozdaniach nie ujęto natomiast ilości wywożonych nieczystości ciekłych zgromadzonych w zbiornikach bezodpływowych, ponieważ zgodnie z instrukcją sporządzania tego sprawozdania, dane te dotyczą jednostek, które odbierają nieczystości ciekłe własnym środkiem transportu (Gmina nie wykonuje tego zadania).
(dowód: akta kontroli str. 145, 158-206)

¹³ Dz. U. z 2014 r., poz. 274, ze zm.

¹⁴ W 2013 r. – 0,065 zł x 1,25, w 2014 r. 0,067 zł x 1,25 i w 2015 r. 0,068 zł x 1,25.

¹⁵ Dz. U. Nr 196, poz. 1217, ze zm.

¹⁶ Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.

¹⁷ Dz. U. z 2012 r., poz. 591, ze zm.

Ustalone
nieprawidłowości

Ocena cząstkowa

Opis stanu
faktycznego

Ustalone
nieprawidłowości
Uwagi dotyczące
badanej działalności

W działalności Urzędu w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę, że w corocznych wykazach zawierających informacje o ilości i jakości pobranej wody podziemnej oraz informacje o wysokości należnych opłat w latach 2013-2015, Gmina nie podawała danych dotyczących jakości pobieranej wody podziemnej, mimo iż posiadała wyniki jej badań przeprowadzonych przez Powiatową i Wojewódzką Stację Sanitarno-Epidemiologiczną odpowiednio w Łomży oraz w Poznaniu i Białymstoku (PSSE i WSSE). Nie ujmowanie w wykazach tych danych nie miało jednak istotnego znaczenia, ponieważ jakość wody przeznaczonej do spożycia – potwierdzona badaniami – była dobra, a Urząd Marszałkowski nie wnosił o ich uzupełnienie.

(dowód: akta kontroli str. 158-198)

Wójt Gminy wyjaśnił, że *nieujmowanie w corocznych wykazach danych dotyczących jakości pobieranej wody wynikało z faktu, że nie dysponowaliśmy danymi dotyczącymi wskaźników BZT₅, ChZT_{cr}, zawiesiny ogólnej czy fenoli lotnych i tym samym nie podawaliśmy pozostałych parametrów jakości wody. Ten sposób sporządzania wykazów był akceptowany przez Urząd Marszałkowski – co utwierdzało nas, że sposób sporządzania wykazów jest zadawalający.*

(dowód: akta kontroli str. 52-53)

Ocena cząstkowa

Wójt Gminy terminowo i rzetelnie sporządzał coroczne sprawozdania M-06 o wodociągach, kanalizacji i wywozie nieczystości ciekłych gromadzonych w zbiornikach bezodpływowych oraz terminowo przedkładał coroczne wykazy zawierające informacje o ilości pobranej wody podziemnej oraz informacje o wysokości należnych opłat w latach 2013-2015. Kontrola NIK wykazała jednak, że ww. wykazach nie ujmowano danych dotyczących jakości pobieranej wody podziemnej, co obniżało wartość sprawozdawczą tych dokumentów.

5. Informowanie konsumentów o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi

Opis stanu
faktycznego

5.1. Wójt Gminy prawidłowo realizował obowiązek informowania mieszkańców o jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Zgodnie z wymogami rozporządzeń Ministra Zdrowia z dnia 27 marca 2007 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi¹⁸ oraz z dnia 13 listopada 2015 r. w tej samej sprawie¹⁹. Gmina w okresie od stycznia 2013 r. do 10 maja 2016 r., z wymaganą częstotliwością:

- otrzymała od Powiatowego Państwowego Inspektora Sanitarnego w Kolnie łącznie 47 okresowych (z tego: 19 z ujęcia wody w Kumelsku, 17 – z Zabiela i 11 – z Janowa²⁰) pozytywnych ocen przydatności wody do spożycia, z zaznaczeniem, że woda spełnia wymagania określone w załącznikach Nr 1-3 oraz parametry określone w załączniku nr 4 lp. 2, 4 i 5 ww. rozporządzeń, i tym samym nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnych parametrów jakości wody. Przy czym, pięć z 47 orzeczeń wydano na podstawie badań zleconych – w ramach kontroli wewnętrznej – PSSE w Łomży, na podstawie harmonogramu badań uzgodnionych na 2016 rok z PPIS w Kolnie. Pozostałe 42 oceny wydano po kontrolach zewnętrznych przeprowadzonych przez PSSE w Kolnie;
- zleciła PSSE w Łomży oraz WSEE w Białymstoku i Poznaniu wykonanie 61 okresowych badań jakości wody, w ramach kontroli wewnętrznej prowadzonej na podstawie uzgodnionych z PPIS w Kolnie corocznych harmonogramów kontroli. Spośród tych badań: 25 dotyczyło wody z ujęcia w Kumelsku (od 5 do 7 badań rocznie), 24 (od 4 do 8 rocznie) – w Zabelu i 12 w Janowie (od 2 do 4). Na 61 badań, w dwóch przypadkach stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych norm zanieczyszczeń, i tak na ujęciu wody:
  - w Kumelsku przeprowadzono w dniach 21-28 października 2015 r. badania jakości wody, które wykazały śladowe ilości bakterii grupy coli oraz paciorkowców kałowych (enterokoki). Kolejne badania z 29 października 2015 r. nie wykazały tych zanieczyszczeń;

¹⁸ Dz. U. Nr 61, poz. 417, ze zm. Rozporządzenie zwane dalej „rozporządzeniem jwps z 2007 r., uchylone 28.11.2015 r.

¹⁹ Dz. U. z 2015 r. poz. 1989. Rozporządzenie obowiązuje od 28.11.2015 r., zwane dalej rozporządzeniem jwps z 2015 r.

²⁰ W latach 2013 – 2015 otrzymano w jednym roku od 3 do 6 orzeczeń na każde ujęcie.

- w Zabelu w dniu 12 września 2014 r. wykazano w pobranej wodzie nieznaczne przekroczenie (o 0,023 mg) azotynów. Kolejne badania wody przeprowadzone 29 września 2014 r. wykazały jej dobrą jakość.

W związku z pozytywnymi wynikami badań jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, Gmina nie otrzymywała informacji i zaleceń o konieczności podjęcia działań w zakresie poprawy jej jakości;

- otrzymała trzy, coroczne, obszarowe oceny jakości wody oraz szacowania ryzyka zdrowotnego, które zawierały dane określone w § 17 ust. 2 rozporządzeniu jwps z 2007 r. oraz § 20 ust. 2 rozporządzenia jwps z 2015 r. W każdym przypadku potwierdzano przydatność wody do spożycia przez ludzi. dowód: akta kontroli str. 208-227)

5.2. W latach 2013-2016 (do 30 maja), Wójt Gminy na tablicy ogłoszeń Urzędu Gminy wywieszał wszystkie wydane przez PPIIS w Kolnie aktualne orzeczenia informujące o przydatności wody do spożycia pobieranej z wodociągu w Kumelsku, Zabelu i Janowie, które spełniały wymogi ujęte w § 20 ust. 2 rozporządzenia jwps z 2007 r. oraz § 23 ust. 2 rozporządzenia jwps z 2015 r. i były zgodne z treścią zawartą w ocenach okresowych i obszarowych jakości wody. Okres umieszczenia orzeczeń na tablicy ogłoszeń wynikał z terminów ich wydania. Wymieniano je bowiem z chwilą otrzymania nowych orzeczeń. Ponadto, od dnia 2 lutego 2016 roku, na stronie internetowej Urzędu zamieszczono osiem informacji o przydatności wody do spożycia pobieranej z trzech omawianych ujęć wody, zawierających dane określone ww. § 23 ust. 2. Nie informowano natomiast mieszkańców o możliwości uzyskania informacji w trybie ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej²¹ w zakresie jakości wody. W latach 2013- 2016 (do 30 maja) do Urzędu nie wpłynął żaden wniosek o udostępnienie informacji w tym trybie, dotyczącej jakości wody przeznaczonej do spożycia. (dowód: akta kontroli str. 228-237)

Wójt Gminy wyjaśnił, że *niewielkie opóźnienie w zamieszczaniu na stronie internetowej Urzędu informacji o jakości wody przeznaczonej do spożycia, która powinna być ujęta od końca listopada 2015 r., wynikało z nadmiaru innych, terminowych i ważnych zadań do bieżącej realizacji. Ponadto nadmieniam, że dotychczas nie informowaliśmy mieszkańców o możliwości uzyskania informacji w trybie ustawy o dostępie do informacji publicznej, ponieważ nikt o taką informację się nie zgłaszał. Stąd też uznaliśmy, że nie ma takiej potrzeby.* (dowód: akta kontroli str. 52-53)

W działalności Urzędu w przedstawnym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Gmina prawidłowo informowała konsumentów o jakości wody przeznaczonej do spożycia. Zgodnie z wymogami przeprowadzono okresowe badania jakości wody, a informacje z tych badań – potwierdzających jej dobrą jakość – wywieszano na tablicy ogłoszeń Urzędu, a od 2 lutego 2016 roku – zamieszczano na swojej stronie internetowej.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²², wnosi o: rzetelne prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych na nieczystości ciekłe i przydomowych oczyszczalni ścieków oraz prowadzenie kontroli częstotliwości i sposobu ich opróżniania, zgodnie z postanowieniami art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden kierownikowi jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie

²¹ Dz. U. z 2015 r., poz. 2058, ze zm.

²² Dz. U. z 2015 r., poz. 1096 oraz z 2016 r., poz. 677.

21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Białymstoku.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Białystok, dnia 29 czerwca 2016 r.

Kontroler
Janusz Zawirski
główny specjalista kontroli państwowej

DYREKTOR DELEGATURY
Najwyższej Izby Kontroli w Białymstoku
z up. WICEDYREKTOR
Agata Ciupa

.....

podpis

.....

podpis